P
B101
N

TIJDSCHRIFT

DER

NEDERLANDSCHE DIERKUNDIGE VEREENIGING

ONDER REDACTIE VAN

Prof. A. A. W. HUBRECHT

als Voorzitter der Vereeniging,

Dr. P. P. C. HOEK, Prof. G. RUGE (Afl. 1) EN Dr. C. PH. SLUITER

2de SERIE

DEEL V — 6

BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ
VOORHEEN
E. J. BRILL
LEIDEN — 1898

NAAMLIJST

DER

TOT DE NEDERLANDSCHE FAUNA BEHOORENDE ANNELIDA POLYCHAETA

DOOR

Dr. R. HORST.

De hier volgende lijst der *Polychaete Anneliden* van ons land is in hoofdzaak gebaseerd op de verzameling van het Zoölogisch Station der Nederl. Dierk. Vereeniging. Daar gedurende het achttienjarig bestaan dezer instelling op verschillende punten onzer kust werd verzameld — waarbij ik meermalen zelf in 't bijzonder op de Annelida lette — mag deze lijst als een vrij volledige opsomming der tot deze groep behoorende soorten beschouwd worden. Toch twijfel ik niet of van de kleinere vormen, de Syllideu b. v., en de grootendeels als commensaal met andere dieren levende Polynoës, zullen er wel eenigen aan onze aandacht ontsnapt zijn. Evenwel mag het hier opgenoemde getal van 40 soorten reeds vrij aanzienlijk genoemd worden, wanneer men bedenkt, dat onze kust uit zand en klei bestaat en kunstmatige zeeweringen slechts hier en daar de rol van natuurlijke rotsen vervullen; in zulk een gebied kan men geen fauna verwachten, die in rijkdom eenigzins zou kunnen wedijveren met die van de rotsige kusten van Scandinavië en Engeland. Daarentegen schijnt onze Anneliden-fauna die van de Belgische kust belangrijk te overtreffen, want Pelseneer[1]) kon daar slechts 21, Lameere[2]) 24 soorten verzamelen.

1) Ann. Soc. R. Malacol. de Belgique, Dl. XVI, 1881, p. LXXXVIII.
2) Manuel de la Faune de Belgique, 1895.

Daar de mededeelingen van Maitland (Fauna Belgii septentrionalis) en Herklots (Natuurlijke Historie van Nederland) omtrent hier levende soorten slechts ten deele op eigen waarneming berusten, mag van hunne opgaven slechts met uiterste omzichtigheid gebruik gemaakt worden.

Als leiddraad bij het bestemmen dezer groep heb ik mij allereerst bediend van Malmgren's klassieke verhandelingen »Nordiska Hafs-Annulater" en »Annulata polychaeta Spetsbergiae, Groenlandiae, Islandiae et Scandinaviae, hactenus cognita", voorts van Johnston's »Catalogue of the British non-parasitical worms" en van Ehlers' bekende werk »die Borstenwürmer". Dankbaar heb ik ook gebruik gemaakt van eenige faunistische studies over de Anneliden van Noordelijk Europa, die in den laatsten tijd verschenen zijn: »the Polychaeta sedentaria of the Firth of Forth" door Cunningham en Ramage [1]), voorts »Report on the polychaetous Annelids of Liverpool Bay door James Hornell [2]), »les Annélides polychètes des Côtes de Dinard" door Baron de St. Joseph [3]) en »les Annélides polychètes des Côtes du Boulonnais" door Malaquin [4]).

Daar het dikwijls niet mogelijk is met behulp eener bloote beschrijving, zonder afbeelding, een tot deze groep behoorend dier te bestemmen, heb ik bij elke soort een of meer schrijvers vermeld, bij wie men eene goede afbeelding vinden kan; het spreekt van zelf dat onze landgenooten Baster en Slabber daarbij niet vergeten werden.

Aphroditidae.

1. *Aphrodite aculeata* L.

   Baster, Natuurk. Uitspanningen, Dl. II, 1765, p. 65, pl. VI, fig. 1—4;

   Pallas, Miscell. zoologica., 1766, p. 77, pl. VII, fig. 1—13;

---

1) Trans. R. Soc. Edinburgh, Dl. XXXIII, 1888.
2) Reports upon the fauna of Liverpool Bay, Dl. III, 1892.
3) Ann. Sc. nat., Zoologie, 7e Sér. dl. I, 1886 en volgenden.
4) Revue biologique du Nord de la France, 1890 en 1891.

Kinberg, Freg. Eugenies Resa omkring Jorden, Annulata, 1857, pl. I. fig. 2.

De »stekelige zeemuis" is vrij gemeen langs onze kust en wordt na hevige stormen somtijds in grooten getale op het strand gevonden.

Polynoidae.

2. *Lepidonotus squamatus* L.

Baster, loc. cit., p. 69, pl. VI, fig. 5; Audouin et Milne Edwards, Ann. d. Scienc. Natur. Dl. XXVII, 1832, p. 416, pl. 7, fig. 10—16;

Kinberg, loc. cit., p. 13, pl. IV, fig. 15.

Baster's „geschubde zeemuis" is overal zeer gemeen aan onze kust, ook in de Zuiderzee.

3. *Harmothoë imbricata* L.

(— *cirrata* Müll.)

Dalyell, Powers of the Creator, vol. II, 1853, p. 167, pl. XXIV, fig. 11 en 12;

Malmgren, Nordiska Hafs-Annulater, 1865, p. 66, pl. IX, fig. 8.

Ofschoon niet zoo gemeen als de voorgaande, komt deze soort toch veelvuldig langs onze kust voor en werd verzameld in de haven van Vlissingen, de Zuiderzee en op het Borkummerrif. Het zijn meest dwerg-vormen, die ter nauwernood de helft van de lengte bereiken van de exemplaren uit het hooge Noorden; het grootste exemplaar bij Kamperduin verzameld, had een lengte van 40 mm.

4. *Lagisca propinqua* Mgrn.

Malmgren, Annulata polychaeta, 1867, p. 9. pl. I, fig. 3;

M'Intosh, British Annelida, Trans. Zool. Society, Dl. IX, 1877, p. 375;

Hornell, Reports upon the Fauna of Liverpool Bay, Dl. III, 1892, p. 137.

Dez soort, veelvuldig op de Iersche kust, werd ook bij ons herhaaldelijk verzameld, o. a. op het Borkummerrif, in de Westerbalg, Texelstroom, de haven van Vlissingen en de Ooster-Schelde (van de laatste vindplaats vroeger als *P. impar* Johnst.

vermeld [1]). Zij is van *H. imbricata* gemakkelijk te onderscheiden door de diep gegroefde kop, de dicht bij elkaar geplaatste groote oogen en het voorkomen der schilden. Het exemplaar van het Borkummerrif stemt geheel overeen met de beschrijving van M'Intosh. Het komt mij voor, dat de afbeelding van Malmgren veel te wenschen overlaat.

5. *Nychia cirrhosa* Pall.

MALMGREN, Nordiska Hafs-Annulater, p. 58, pl. VIII, fig. 1;
MALAQUIN, Revue biologique du Nord de la France, Dl. II, 1890, p. 277, pl. VI, fig. 3—7.

Werd slechts enkele malen aangetroffen in de Eemsmond, het Randselgat en op het Borkummerrif.

6. *Laenilla glabra* Mgrn.

MALMGREN, Nordiska Hafs-Annulater, p. 73, pl. IX, fig. 5.

Een exemplaar, dat gevonden werd in een koker van *Lanice conchilega*, moet waarschijnlijk gebracht worden tot bovengenoemde soort, die gewoonlijk als commensaal in de koker van *Chaetopterus insignis* wordt aangetroffen.

Sigalionidae.

7. *Pholoë minuta* Fabr.

MALMGREN, Nordiska Hafs-Annulater, p. 89, pl. XI, fig. 13.

Deze kleine soort werd een paar malen aangetroffen, in de Zuiderzee bij Wieringen en in de Ooster-Schelde op oesters.

8? *Sthenelais boa* Johnst.

JOHNSTON, Catalogue of British non-parasitical worms, p. 124, pl. XIII, fig. 6—15.

Een klein exemplaar, nabij de buitenhaven van Vlissingen gevangen, moet waarschijnlijk tot deze soort gebracht worden.

Nereidae.

9. *Nereis pelagica* L.

BASTER, loc. cit. Dl. II, p. 147, pl. VI, fig. 6;
EHLERS, Die Borstenwürmer, p. 511, pl. XX, fig. 11—20;

---

1) Tijdschr. Ned. Dierk. Ver. Supplement. Dl. I, p. 550.

MALMGREN, Annulata Polychaeta, p. 47, pl. V, fig. 35.

MALMGREN, Nordiska Hafs-Annulater, p. 109, pl. XI, fig. 15 en 16 (*Heteronereis*).

Baster's »Zee-Duizendbeen" is een der meest gemeene vormen aan onze kust.

In de beschrijving, door Ehlers van deze soort gegeven, is ten opzichte der borstels eene onjuistheid ingeslopen. Hij zegt namelijk op p. 514 »die Borsten des oberen Astes haben alle einen grätenformigen Anhang, der längs der Schneide mit einer Reihe feiner Härchen besetzt ist. Die Borsten des unteren Astes treten oft in zwei Bündel gesondert auf; die oberen sind darin die gleichen wie im oberen Aste, die unteren, denen haüfig Borsten mit grätenformigen Anhang beigemischt sind, haben einen kurzen, breiten, Sichelförmigen Anhang, der in eine fast gerade Spitze auslaüft und neben der Scheide eine Reihe ziemlich grosser Haare trägt." Nu treden ook bij deze soort, evenals bij de naverwante in de Middellandsche Zee levende *N. parallelogramma*, ongeveer van af het 25ste segment, in de dorsale borstelbundel tusschen de degenvormige sikkelvormige borstels op, die in de achterste segmenten zelfs de eenige aanwezige zijn. Deze sikkelvormige borstels in de dorsale bundel onderscheiden zich van die in de ventrale bundel daardoor, dat zij nagenoeg niet gekromd, ook veel korter zijn en slechts weinig haartjes langs de rand dragen. Ook komen bij *N. pelagica* evenals bij *N. parallelogramma* in de dorsale bundel alleen *homogomphe* borstels voor; in de bovenste helft van de ventrale bundel *homogomphe* degenvormige en *heterogomphe* sikkelvormige borstels. In de onderste helft van de ventrale bundel zijn alleen *heterogomphe* borstels voorhanden.

De *epitoke* geslachtsrijpe vorm (*Heteronereis*) dezer soort verschijnt bij ons omstreeks April, werd althans in de haven van Nieuwediep op 5 April, in de Eendracht bij Tolen op 28 April gevischt. Ook MALAQUIN vermeldt haar optreden op de kust van Boulogne tegen het einde van Maart. De afbeelding van MALMGREN van het voetje van het ♀ schijnt mij meer overeenkomstig de natuur dan die van EHLERS.

10. *Nereis (Ceratonereis) longissima* Johnst.

JOHNSTON, Catalogue of British Worms, 1865, p. 164;

MALMGREN, Annulata polychaeta, p. 57, pl. V, fig. 32.

Hoewel minder gemeen dan de voorgaande soort, niet zeldzaam op onze kust.

Gewoonlijk ontbreken de tandjes op de slurp geheel, maar toch treft men dikwijls op het basale gedeelte ter weêrszijde (veld VI) een groepje van rudimentaire tandjes aan. Evenals bij *N. pelagica* treden ook bij deze soort in het achterste lichaamsgedeelte, ongeveer van af het 60ste segment, in de dorsale bundel korte sikkelvormige borstels op, die meer achterwaarts de eenige aanwezige zijn.

Een *epitook* ♀ werd op 30 April in de haven van Nieuwediep gevangen.

11. *Nereis (Hediste) diversicolor* O. F. Müll.

MALMGREN, Annulata polychaeta, p. 49, pl. IV, fig. 28;

EHLERS, Borstenwürmer, p. 554, pl. XXII. fig. 5—9.

Niet zeldzaam, vooral op punten waar het zoutgehalte van het water gering is; werd verzameld in de Ooster-Schelde bij Bergen-op-Zoom, in den Eems-mond, de haven van Delfzijl enz.

De bewapening der slurp stemt in 't algemeen met die van *N. pelagica* overeen, maar de tandjes zijn zwakker ontwikkeld. In de dorsale borstel-bundel der voetjes werden hier geen sikkelvormige borstels waargenomen. In de bovenste helft der ventrale bundel vertoonen de sikkelvormige borstels eene eigenaardige wijziging in de achterste segmenten, daarin bestaande, dat de sikkel verloren gaat en nu de langste punt der *heterogomphe* geleding van het heft langer wordt en afgerond, en dien ten gevolge het voorkomen krijgt van een gewone borstelspits; dit begint omstreeks het 40ste segment. Men kan zich het ontstaan dezer borstel ook zóó voorstellen, dat het sikkelvormige eindstuk in plaats van met het heft bewegelijk verbonden te zijn, daarmede is vergroeid. Volgens de waarnemingen van EHLERS en M'INTOSCH schijnt deze soort geen *epitooke* vorm te bezitten.

12. *Nereis (Leontis) Dumerilii* Aud. et M. Edw.

EHLERS, Borstenwürmer, p. 535, pl. XX, fig. 21—37;

Malmgren, Annulata polychaeta, p. 52, pl. IV, fig. 25.

Vrij zeldzaam; werd in *atoke* vorm aangetroffen in de Zuiderzee bij Medemblik, op de Ooster-Schelde bij Wemeldinge en in *epitoke* vorm in het Vlielander gat. Op het dorsale deel van het maxillaire slurp-gedeelte (veld II) soms duidelijke tandgroepjes.

13. *Nereis succinea* Leuck.

Frey und Leuckart. Beiträge zur Kenntniss Wirbelloser Thiere, 1847, p. 154, pl. II, fig. 11;

Ehlers, Borstenwürmer, p. 570, pl. XXII, fig. 18—22.

Vrij zeldzaam; werd verzameld in de Zuiderzee, in de haven van Enkhuizen en van Wemeldinge aan de Ooster-Schelde. Op het midden van het basale slurp-gedeelte (veld V) kunnen de tandjes soms geheel ontbreken, soms tot vijf in getal voorhanden zijn.

14. *Nereis* (*Nereilepas*) *fucata* Sav.

Ehlers, Borstenwürmer, p. 546, pl. XXI, fig. 41—44;

Malmgren, Annulata polychaeta, p. 53 en 60, pl. III, fig. 18, IV, fig. 26 en 27;

Wirén, Bihang K. Svenska Vet.-Akad. Handl. Bd. XIV, p. 888, pl. I—III.

Bewoont te zamen met de heremietkreeft ledige schelpen van de wulk e. a.

15. ? *Nereis* (*Stratonice*) *Marionii* Aud. et M. Edw.

Audouin et Milne Edwards, Ann. Scienc. Nat., Dl. XXIX, 1833, p. 207, pl. XIII, fig. 1—6.

Een exemplaar, verzameld op de Randsel (Eems-mond), meen ik tot deze soort te moeten brengen, hoewel de voeler-cirri veel langer zijn dan zij door de Fransche onderzoekers worden beschreven. Vroeger werd een soortgelijk exemplaar door mij vermeld van de Ooster-Schelde. (Tijdschr. N. Dierk. Ver. Supplement Dl. I, p. 554).

Nephthyidae.

16. *Nephthys Hombergii* Aud. et M. Edw.;

Audouin et Milne Edwards, Ann. Scienc. Nat., Dl. XXIX, 1833, p. 257, pl. XVII, fig. 1—6;

Ehlers, Borstenwürmer, p. 619, pl. XXIII, fig. 7 en 42.

Niet zeldzaam aan onze kust.

17. *Nephthys caeca* Fabr.

Oersted, Grönlands Annulata Dorsibranchiata, p. 41. pl. VI, fig. 73, 74, 77, 79—86.

Ehlers, Borstenwürmer, p. 588, pl. XXIII, fig. 10—34.

Wirén, Vega Exped. Vetensk. Jakttagelse, Bd. II. 1863, p. 392, pl. XXX en XXXI, fig. 1—3.

Slechts enkele exemplaren werden verzameld aan het strand bij Katwijk en in de Ooster-Schelde.

Door de onderzoekingen van Möbius, Wirén e. a. schijnt wel vastgesteld te zijn, dat de *N. ciliata* van O. F. Müller en Ehlers en de *N. longosetosa* van Oersted en mij alle tot deze zelfde soort behooren.

Sillididae.

18. *Autolytus prolifer* O. F. Müll.

Slabber, Natuurk. Verlust. 1778, pl. 10, fig. 4. (♀);

O. F. Müller, Zoologia Danica, 1788, pl. LII;

Keferstein, Zeitschr. f. Wissensch. Zoologie, Dl. XII, 1862, p. 113, pl. XI, fig. 1—6 (♂, *Polybostrichus Mulleri*); Max Müller, Arch. f. Anat. en Phys. 1855, p. 13, pl. II, (♀, *Sacconereis helgolandica*);

Een voedster-dier met eenige zich ontwikkelende vrouwelijke jongen (*Sacconereis*) werd gevangen in de haven van Nieuwediep.

Phyllodocidae.

19. *Phyllodoce maculata* Müll.

Baster, Natuurk. Uitspanningen, Dl. I, pl. IV, fig. 1;

O. F. Müller, von Würmern des Süssen u. salz. wassers, 1771, p. 156, pl. X;

Malmgren, Annulata polychaeta, p. 23, pl. III, fig. 16.

Enkele exemplaren werden verzameld in de haven van Nieuwediep en het Randselgat.

20. *Phyllodoce lamelligera* Johnst.

JOHNSTON, Catalogue of British non-parasit. Worms, p. 175, pl. VI, fig. 1—6;

EHLERS, Borstenwürmer, p. 139, pl. VI, fig. 1—6.

In de Zuiderzee werden drie exemplaren gevangen.

21. *Eulalia viridis* Müll.

JOHNSTON, Catalogue of British non-paras. Worms. p. 178, pl. XVI, fig. 11—15;

AUDOUIN et MILNE-EDWARDS Ann. Sc. Natur. Dl. XXIX, 1833, p. 248, pl. XVI, fig. 9—13;

MALMGREN, Nordiska Haft-Annulater, p. 98, pl. XV, fig. 39.

Niet zeldzaam aan onze kust.

22. *Eumida sanguinea* Oerst.

MALMGREN, Nordiska Haft-Annulater, p. 97, pl. XIV, fig. 28.

Zeldzaam; waargenomen op de Ooster-Schelde en in de haven van Nieuwediep.

23. *Eteone picta* Quatref.

QUATREFAGES, Hist. Nat. des Annelés, p. 147, pl. XVIII, fig. 18—23.

Twee exemplaren, aangetroffen op oesters van de Ooster-Schelde ontvangen, stemmen vrij wel overeen met de beschrijving en afbeelding door Quatrefages van deze opvallend geteekende soort gegeven; alleen hebben de rugcirri bij onze exemplaren een minder spitse gedaante.

Arciidae.

24. *Scoloplos armiger* Müll.

MÜLLER, Zoologia Danica, p. 22, pl. XXII, fig. 4 en 5;

RATHKE, Nova Acta Ac. Caes.-Leop.-Car. Nat. curios. Dl. XX, 1843, p. 176, pl. VIII, fig. 9—15;

CUNNINGHAM AND RAMAGE, Trans. R. Soc. Edinburgh, Dl. XXXIII, 1888, p. 642, pl. XXXVIII, fig. 7.

Vrij gemeen aan onze kust, o. a. op de zandbanken »de Onrust" en de »Hors" bij Texel.

Ophelidae.

25. *Ophelia limacina* Rathke.

Rathke, loc. cit. p. 190, pl. X, fig. 4—8.

Cunningham and Ramage, loc. cit. p. 654, pl. XLI, fig. 16.

Vrij zeldzaam. Werd aangetroffen op de Ooster- en Wester-Schelde, op het strand bij Katwijk en in de Zuiderzee.

Telethusae.

26. *Arenicola marina* L.

Grube, zur Anatomie und Physiologie der Kiemenwürmer, 1838, pl. 1.

Cunningham and Ramage, loc. cit. p. 648, pl. XXXIX, fig. 13.

De »zeepier" is zeer gemeen op verschillende punten onzer kust: de banken van de Oost. Schelde, het strand onzer Noordzee-eilanden, de Wadden boven de kust van Groningen enz.

Chloraemidae.

27. *Trophonia plumosa* Müll.

O. F. Müller, Zoologia Danica, Dl. III, p. 16, pl. XC.

Rathke, loc. cit. p. 208, pl. XI, fig. 1 en 2.

Cunningham and Ramage, loc. cit. p. 674, pl. XLVI, fig. 39.

Onderscheidene exemplaren werden verzameld op het Borkummerrif.

28? *Siphonostoma sordidum* Qfg.

Quatrefages, Ann. Sc. Natur. 3e Sér. Dl. XII, p. 282, pl. IX, fig. 10.

Een kleine Chloraemide, vroeger door mij op de Ooster-Schelde aangetroffen, moet waarschijnlijk tot deze soort gebracht worden. (Tijdschr. N. Dierk. Ver. Supplement dl. I. p. 554).

Spionidae.

29. *Nerine cirratulus* delle Chiaje.

Claparède, Annél. Chétop. du Golfe de Napels, 2e Partie, p. 66. pl. XXIV, fig. 1.

Cunningham and Ramage, loc. cit., p. 637, pl. XXXVI, fig. 2.

Onderscheidene exemplaren werden in de buitenhaven van Vlissingen gevangen.

30. *Polydora (Leucodore) ciliata* Johnst.

Baster, Natuurk. Uitsp. Dl. II, 1765, p. 148, pl. XII, fig. 2;

Slabber, Natuurk. Verlust. 1778, p. 51, pl. VII, fig. 1—3;

Keferstein, Zeitschr. f. Wissens. Zool. Bd. XII, 1862, pl. X, fig. 1—10;

Cunningham and Ramage, loc. cit. p. 641, pl. XXXVII, fig. 5.

Baster's »zeeduizendbeen met zeer lange grijpers" is zeer gemeen op verschillende punten onzer kust, o. a. in de haven van Nieuwediep op de steenen van den havendam.

Cirratulidae.

31. *Cirratulus cirratus* Müll.

Johnston, Catalogue of Brit. non-paras. Worms, p. 210, pl. XVIII, fig. 7—12;

Cunningham and Ramage, loc. cit. p. 643, pl. XXXVIII, fig. 9.

Onderscheidene exemplaren werden verzameld aan de kust van Zeeland, beneden den dijk tusschen den Watertoren van Veere en het huis van het Dijkbestuur.

Capitellidae.

32. *Capitella capitata* Fabr.

Eisig, Capitelliden des Golfes von Neapel, 1887, p. 849.

Cunningham and Ramage, loc. cit. p. 679, pl. XLVII, fig. 43.

Niet zeldzaam; o. a. in de Ooster-Schelde bij Wemeldinge.

Ammocharidae.

33. *Owenia fusiformis* Delle Chiaje.

(— *filiformis* Clap).

Claparède, Annél. Chétopodes du Golfe de Naples, 2e Part., p. 186, pl. XXVI, fig. 5;

von Drasche, Beitr. z. fein. Anat. der Polychaeten, II, 1885, pl. I.

Eenige exemplaren werden verzameld in de Zuiderzee beoosten Wieringen. Hoewel de kokers dezer soort licht verward kunnen worden met die van *Lanice conchilega*, zijn zij van deze toch gemakkelijk te onderscheiden, wijl zij smaller zijn en bovendien de voorwerpen (stukjes schelp, zandkorrels enz.) waarmede zij van buiten bekleed worden, alle met hun smalle kant daarop zijn vastgekleefd en dientengevolge elkâar dakpansgewijs bedekken.

Hermellidae.

34? *Sabellaria spinulosa* Leuck.

Malmgren, Annul. Polychaeta, p. 102, pl. XI, fig. 66;

Quatrefages, Hist. Nat. des Annelés, Dl. II, p. 314, pl. XIII, fig. 1—16.

Maitland zegt eens eenige kokers op het strand bij Katwijk te hebben gevonden (Fauna Belgii Sept. I. p. 208).

Amphictenidae.

35. *Pectinaria belgica* Pall.

Pallas, Misc. Zoolog. p. 122, pl. IX, fig. 3—13;

Malmgren, Nord. Hafs-Annulater, p. 356, pl. XVIII, fig. 42;

Cunningham and Ramage, loc. cit. p. 656, pl. XLII, fig. 20.

De »belgische zandkoker" is vrij gemeen langs onze kust en wordt soms in grooten getale op het strand aangetroffen.

36. *Pectinaria auricoma* Müll.

O. F. Müller, Zoologia Danica, I, p. 26, pl. XXVI.

Malmgren, Nord. Hafs-Annulater, p. 357, pl. XVIII, fig. 41.

De »goudkam zandkoker" is zeldzaam; slechts eenige exemplaren werden gedregd in de Zuiderzee bij Wieringen. Hornell (Report upon the fauna of Liverpool bay. III, p. 162) beweert dat de opgave van Malmgren, volgens wien deze soort 17 bundels haar-

borstels en 13 rijen kamborstels bezit, niet juist is, en zegt, dat er slechts 15 paar van de eerste en 12 paar van de laatste voorhanden zijn, evenals bij *P. belgica*. Dit is evenwel niet het geval; wel bezit *P. auricoma* evenals *P. belgica* 17 voetjes, maar terwijl bij laatstgenoemde soort de beide laatste voetjes geheel borstelloos zijn, komen bij *P. auricoma* in het voorlaatste voetje haarborstels en kamborstels, in het laatste voetje alleen haarborstels voor.

Terebellidae.

37. *Amphitrite figulus* Dalyell.
(— *Johnstoni* Malmgr.).
Dalyell, Powers of the Creator, Dl. II, p. 191, pl. XXVII;
Malmgren, Nord. Hafs-Annulater, p. 377, pl. XXI, fig. 51;
Cunningham and Ramage, loc. cit., p. 661, pl. XLIII, fig. 23.

Niet zeldzaam. Deze soort werd verzameld in de buitenhaven van Vlissingen, bij West-Kapelle, bezuiden de Randsel en bij Wieringen. Volgens Cunningham en Ramage maakt zij geen eigenlijke koker, maar wordt het slip, waarin het dier leeft, eenvoudig door slijmafscheiding tot een buis rondom het lichaam aaneengebakken.

38. *Lanice conchilega* Pallas.
Pallas, Misc. Zoolog. p. 131, pl. IX, fig. 14—22;
Baster, Natuurk. Uitsp. Dl. I, p. 92, pl. IX, fig. 4;
Cunningham and Ramage, loc. cit. p. 664, pl. XLIII, fig. 26.

De »schulpkoker" is zeer gemeen langs ons strand, dat soms met duizenden van hare kokers is bedekt.

Sabellidae.

39. *Sabella pavonia* Sav.
Baster, Natuurk. Uitsp. Dl. I, p. 88, pl. IX, fig. 1;
Malmgren, Nord. Hafs-Annulater, p. 398, pl. XXVII, fig. 82;
Cunningham and Ramage, loc. cit. p. 669, pl. XLIV, fig. 31.

Van de »groote gepluimde kokerworm" werd een exemplaar,

waaraan een eiertros van Sepia was vastgehecht, verzameld op de kust van Zeeland.

Serpulidae

40. *Pomatoceros triqueter* L.

Baster, Natuurk. Uitsp. p. 90, pl. IX, fig. 2;

Quatrefages, Hist. Nat. des Annelés. Dl. II. p. 528, pl. XV, fig. 24*d* en 25 (*Vermilia trifida*);

Cunningham and Ramage, loc. cit. p. 673, pl. XLV, fig. 36.

In de Noordzee op steenen en schelpen.

Annelida chaetognatha.

41. *Sagitta bipunctata* Q. & G.

Slabber, Natuurk. Verl. p. 46, pl. VII;

Leuckart und Pagenstecher, Arch. f. Anat. u. Phys. 1858, p. 593, pl. XXI (*Sagitta germanica*);

O. Hertwig, Jen. Zeitsch. f. Naturw. Dl. XIV, 1880, p. 258, pl. IX, fig. 1, 16 en 17.

Slabber's »pijl" is niet zeldzaam aan onze kust; zij werd verzameld in de haven van Delfzijl, nabij Egmond, en op de Ooster-Schelde.

Leiden, Juni 1895.